

LİBYA'DA DENGELER DEĞİŞİYOR MU?

Riad Domazeti

İNSAMER

IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Domazeti, Riad. "Libya'da dengeler değişiyor mu?", İNSAMER, 20.04.2020.

 Analiz

Geçen yıl tam bu zamanlarda Libya'nın doğusunda, Tobruk merkezli Halife Hafter, uluslararası tanınırlığı olan meşru hükümete (Ulusal Mutabakat Hükümeti-UMH) karşı harekete geçmiş ve başkent Trablus'u ele geçirmek için Tarhuna, Surman ve Giryan olmak üzere üç eksenden operasyon başlatmıştı. 2015 yılındaki Süheyraat Anlaşması'nı hiçe sayarak Libya'nın tamamına hâkim olmak isteyen Hafter güçleri, Bingazi'de konuşlu silahlı milislerin yanı sıra Rus *Wagner* paralı askerleri, Sudanlı Cencevid milisleri ve Çad ile Orta Afrika'dan getirilen silahlı gruplardan oluşuyor.

Bir ara Trablus'un dış mahallelerine giren ve başkent 5 kilometre yakınlarına kadar ilerleyen Hafter, ülke topraklarının çoğunu ele geçirmeyi başarmış ve böylece uğruna mücadele verdiği Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Suudi Arabistan, Mısır, Rusya ve Fransa'yla birlikte Libya'nın geleceğini tasarlamaya başlamıştı.

Ancak tüm bu tablo, 27 Kasım 2019 tarihinde Türkiye ile meşru Libya hükümeti arasında imzalanan Deniz Yetki Alanları Mutabakatı'yla birlikte tamamen bozuldu. Sorunun çözümüne yönelik siyasi uzlaşma süreçlerine riayet etmeyen Hafter'in hava saldırılarından ve bu saldırıları görmezden gelip süreci sessizce onaylayan uluslararası kamuoyundan ümidini kesen Libya hükümeti, son bir şans olarak Türkiye'den askerî destek talebinde bulunmuştu.

UMH ile Türkiye arasında imzalanan mutabakattan sonra sahada mevcut siyasi ve askerî dengelerde ciddi değişimler yaşandı. Terörle mücadele iş birliği, yasa dışı göç, ortak savunma ve güvenlik alanlarında iş birliği, UMH'nin Hafter karşısında ciddi bir avantaj sağladığını gösteriyor.

Bir yıl önce tamamen savunma pozisyonunda olan ve sadece başkent ın düşmemesi için

İNSAMER
IHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

çalabayan UMH, gelinen süreçte karşı saldırı yapabilecek bir kapasiteye kavuştu. UMH'ye bağlı güçlerin mart ayında başlattığı Barış Fırtınası Operasyonu sürerken, sahada yaşanan hızlı değişimler de dikkat çekiyor.

Libya meşru hükümetine bağlı güçlerin stratejisinin; başkent Trablus'un güney sınırlarını tahkim etmek, başkentin doğusunda Sirte sınırlarına kadar alan hâkimiyetini güçlendirmek, özellikle stratejik Ebu Kureyn beldesini ele geçirmek ve doğudan batıya lojistik ikmal hattını, bilhassa Beni Velid ve Tarhuna geçitlerinin kontrolünü sağlayarak buraları Hafter güçleri için işlevsiz hâle getirmek olduğu anlaşılıyor. Hükümetin ilerleyişini durdurmak isteyen Hafter ve müttefikleri, 12 ve 13 Nisan'da Trablus'tan sonra UMH kontrolündeki en stratejik kent olan Mısırata'ya yöneldi ancak burada da büyük bir hezimet yaşamaktan kurtulamadı.

Trablus'un güneyinde, kenar mahallelerde şiddetli çatışmalar devam etse de UMH güçleri bu eksenini pekiştirmeyi ve buradaki hassas dengeleri korumayı başarmış görünüyor. 13 Nisan 2020'de, sabah saatlerinden itibaren başkent Trablus'un batısından Tunus sınırına kadar tüm yerleşim yerleri kontrol altına alındı. Surman, Subrata, Acilat, Rikdaleyn, Melite, Alcemil, El Asse ve Zelten kentlerinin de aralarında bulunduğu toplam dokuz yerleşim yerini ele geçiren UMH, Libya'nın güneybatısında yer alan Vutye Hava Üssü'nü de kuşatmış durumda. Libya'da yaşanan karışıklığın dokuzuncu yılında gelen bu zafer, UMH hükümeti için büyük bir başarı olarak görülüyor. Operasyon esnasında BAE ve Rusya menşeli 10 tank, 6 panzer, çeşitli silahlar, hafif araçlar ve Grad roketleri ele geçirildi. Süreçle ilgili açıklamalarda bulunan Libya Başbakanı Feyyaz es-Serrac, işgal altındaki tüm şehirleri özgürleştireceklerini ve Hafter ile müzakere etmeyeceklerini açıkladı.

Hafter'in Libya'nın batısında aldığı bu ağır darbe sonrasında Türkiye'yi suçlayan açıklamalarda bulunması, meşru hükümetin sahada elde ettiği zaferde Türkiye'nin sağladığı lojistik desteğin stratejik önemde olduğu

yönündeki tahminleri güçlendirdi. UMH'nin bu askerî stratejisi arkasındaki asıl itici faktörün hava gücü olduğu konusunda herkes hemfikir. Hafter'e bağlı ordu sözcüsü Ahmed el-Mismari, yaptığı açıklamalarda UMH'nin hava üstünlüğünün nedeninin Türkiye'nin sağladığı SİHA'lar olduğunu söyledi. Bu süreçte Hafter'e bağlı güçlerin moralini bozan iki önemli operasyon belirleyici oldu. Birincisi, 6 Nisan'da Tarhuna'da BAE'nin gelişmiş silahlarla dolu bir kargo uçağının SİHA'lar tarafından bombalanması ve ülkenin batısında UMH'nin askerî üstünlüğü ele geçireceğinin anlaşılması üzerine, Rusya ve BAE iş birliği ile Mısır destinasyonlu 40 konteynerlik kargo gemisinin bombalanması oldu. Bu saldırılar, sürecin UMH lehine değişmesinde belirleyici hava harekâtı olarak öne çıktı.

Savaşın kaderinin değişmesine yol açan bir diğer etken ise, ele geçirilen kentlerin askerî cephelerini yöneten komutanlara yönelik hava saldırılarıydı. Hafter'e bağlı birçok komutan UMH'ye bağlı hava unsurlarınca ya toplu olarak ya da tek tek etkisiz hâle getirildi. Ölen komutanlar arasında Mısır ve Rus uyruklu askerlerin de bulunduğu belirtilirken, bu durum sahada Hafter güçlerinin stratejik konumunu ve koordinasyonunu zayıflattı.

Batı Libya'nın UMH kontrolüne geçmesini sağlayan bir diğer unsur da Hafter'in kullandığı el-Vutye Hava Üssü'nün bombalanmasıydı. UMH'ye bağlı Libya ordusu, son bir ayda birçok defa Vutye Hava Üssü'nün pistlerini ve lojistiğini bombalayarak kullanılamaz hâle getirdi. Libyalı gözlemciler, bu stratejik hava üssünün kaybedilmesinin Hafter'e büyük bir darbe vuracağını ve askerî olarak Hafter'in Libya'nın batısında tamamen silineceğini belirtiyorlar.

Vutye Hava Üssü'nün UMH güçlerine geçmesi hâlinde Hafter açısından üç önemli sonuç doğurabilir. Birincisi, Libya'da şimdiye kadar tarafsızlığını ilan etmiş birçok kent ve silahlı güç, meşru Serrac hükümetiyle yakınlaşabilir ve Hafter'in doğudan batıya olan lojistik ikmal hattı kesilebilir. İkincisi, bu durum Hafter'in Bingazi

ve Tobruk'taki başarısızlığını daha da arttırabilir. Bu nedenle bölgede yaşayan yerli halkın Hafter'e desteği giderek azalabilir. Bu ise Hafter karşıtı protestoların tetiklenmesi ihtimalini kuvvetlendirebilir. Libyalı gözlemciler göre, Vutye Hava Üssü'nün düşmesi, Hafter rejimin sonunu getirebilir.

Sonuç olarak Libya'daki mevcut dengelerin UMH lehine dönüşmeye başladığı görülmektedir. Uzun yıllar katı bir rejim altında yaşayan Libya halkının özgür bir ortamda nasıl hareket edeceği konusunda da bazı belirsizlikler bulunmaktadır.

Nitekim çatışmalar boyunca birçok şehirde farklı isimler altında örgütlenen silahlı grupların süreç içinde hızlı bir şekilde taraf değiştirdikleri gözlenmektedir. Bu konjonktürde de Hafter'i bırakıp meşru hükümetin yanına geçen birçok şehir ve grup söz konusudur. Ayrıca başta Bingazi olmak üzere birçok kentte Hafter saflarında savaşan ve ölen Libyalıların aileleri isyan etmekte; hatta bazı birlikler de isyan ederek Hafter'i bırakmaktadır; bazı şehirlerde de Hafter karşıtı protesto düzenlemek isteyen sivillerin Hafter'e bağlı güçler tarafından engellendikleri ifade edilmektedir.

